

Objectius de Desenvolupament Sostenible

Una de les iniciatives més importants avui de Nacions Unides que ens implica a tots i totes.

Amparo Vilches i Daniel Gil

Universitat de València

L'onze de setembre de 2012, l'Assemblea General de Nacions Unides aprovava la Resolució 66/288, *El futur que volem*. Després de passar revista a molts dels problemes als quals s'enfaca la humanitat –pobresa extrema de més de mil milions de persones, canvi climàtic, degradació dels ecosistemes, pèrdua de diversitat biològica i cultural, etc.– la resolució reconeix la vinculació existent entre aquests problemes, així com la necessitat i possibilitat d'abordar-los de forma integrada, i exposa la decisió de l'Assemblea de “establir un procés intergovernamental inclusiu i transparent sobre els objectius de desenvolupament sostenible que estiga obert a totes les parts interessades, amb el propòsit de formular objectius mundials de desenvolupament sostenible” (article 248).

Nacions Unides donava així carta oficial a la necessitat d'una Agenda Internacional de Desenvolupament i d'uns Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), quan s'apropa el termini del període previst per a intentar assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (2015). L'elaboració dels ODS pretén, precisament, evitar les serioses limitacions que afectaren els Objectius de Desenvolupament del mil·lenni (ODM), tot i reconèixer els indubtables èxits parcials en àrees com ara l'atenció mèdica, l'educació, o l'accés a l'aigua potable de milions d'éssers humans. Aquests avanços, malgrat les insuficiències, mostren l'efectivitat d'establir uns objectius planetaris sotmesos a avaluacions periòdiques; per això, es planteja ara donar-los continuïtat amb els nous ODS, evitant, però, les mancances detectades en els ODM, com ara l'escassa participació de la societat o la desconnexió i el reduccionisme en el tractament dels problemes.

Com ha assenyalat Amina Mohammed, assessora especial del Secretari General de Nacions Unides en la planificació del desenvolupament post-2015, la paraula més repetida en la confecció dels ODS ha estat “consulta”; i s'ha fet un esforç per implicar la societat en el seu disseny. Un treball com el que presentem ací pretén contribuir a aquesta implicació.

El segon aspecte en què es volen introduir millores és el de la integració dels objectius per a fer possible una transició a la Sostenibilitat, i això per la comprensió assolida en la vinculació dels problemes que han de ser abordats [1].

Aquests plantejaments integradors ensopeguen, però, amb el desideràtum, aparentment raonable –expressat en l'article 247 de la Resolució 66/288 de l'Assemblea General– que el nombre d'objectius enunciats no siga elevat, per facilitar-ne l'acceptació i l'avaluació periòdica. Cal reconèixer l'antagonisme entre el que

suposa la construcció d'una visió global, integrada i no reduccionista, i l'exigència d'un nombre limitat d'objectius concisos. Si la concisió hi predomina, poden desaparèixer aspectes bàsics, atès que els problemes es potencien mútuament, i dificulten així la necessària transició a la Sostenibilitat.

L'establiment d'objectius susceptibles de contribuir a la transició a la Sostenibilitat no pot estar regit per la idea de prioritzar uns objectius i diferir-ne uns altres, ni per la limitació del nombre, sinó per la comprensió del fet que cada objectiu constitueix un requisit per a assolir els altres, per la qual cosa cap d'ells –siga quin siga el nombre– no pot ser ignorat ni posposat. Paga la pena esbrinar si l'esborrany d'objectius elaborat pel Grup d'Alt Nivell sobre l'Agenda Post-2015, creat amb aquest fi, respon a una visió realment global –sense ignorar cap aspecte fonamental– o si es torna a incórrer en reduccionismes blocadors.

Anàlisi d'un primer esborrany d'Objectius de Desenvolupament Sostenible

La proposta elaborada pel Grup d'Alt Nivell presenta un número reduït de metes (tan sols 12), però cadascuna va acompanyada d'objectius il·lustratius, amb un total de 66 enunciats (entre metes i objectius il·lustratius) que permeten referir-se a un bon nombre dels reptes que els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni havien ignorat. Una lectura dels enunciats[2] permet constatar que s'han pres en consideració la major part dels problemes que la humanitat ha d'encarar per fer possible la transició a la Sostenibilitat. Alguns apareixen de forma explícita i destacada, com ara “Eradicar la pobresa” (meta 1) o “Aconseguir la igualtat de gènere” (meta 2), d'altres menys destacadament, així, per exemple, malgrat que cap meta planteja l'objectiu de combatre el canvi climàtic, l'ítem 12c de la meta 12 aborda aquesta problemàtica: “Contenir l'augment de la temperatura mitjana global en menys de 2°C per damunt dels nivells pre-industrials”. Hem de felicitar-nos pel progrés respecte als ODM, establerts l'any 2000.

Nogensmenys, la preocupació per ajustar-se a la recomanació de limitar el nombre d'objectius encara ha donat lloc a l'oblit de problemes tan rellevants com el demogràfic, que planteja una urbanització desordenada (acompanyada de l'abandó del món rural) o la pèrdua de diversitat cultural. Dificilment es pot pensar en un desenvolupament sostenible, si no es contempla l'estabilització de la població humana per sota la capacitat de càrrega del planeta[3]. I

el mateix es pot dir si no reorientem l'accelerat i desordenat procés d'urbanització, generador de problemes, tant a les ciutats com al món rural[4]. Tampoc no es pot oblidar la protecció de la Diversitat Cultural, reconeguda com a Patrimoni comú de la Humanitat[5]. Com assenyala Amin Maalouf, “si no volem esgotar aviat els recursos del planeta, haurem de donar tota la preferència possible a d'altres formes de satisfacció, a d'altres formes de gaudi, sobretot a saber més i a desenvolupar una vida interior florent”[6]. Res no justifica que els ODS ignoren la problemàtica cultural, demogràfica o urbanística. Cal corregir aquestes mancances si volem disposar d'uns ODS eficaços. Tot seguit, mostrarem que això es pot aconseguir sense dificultats quan es posa l'accent en la integració i no en la limitació dels objectius.

Una contribució col·lectiva a l'establiment del Objectius de Desenvolupament Sostenible

Com a resposta a la crida de Nacions Unides a la participació de la comunitat científica i dels moviments ciutadans en l'establiment d'uns ODS que guien l'Agenda de Desenvolupament Post-2015, des de la Universitat de València s'ha realitzat el estudi següent: s'ha contactat educadors de diverses disciplines científiques –70 investigadors en els camps de la didàctica de les ciències, la formació del professorat, l'educació socioambiental, etc.– proposant-los participar en l'elaboració col·lectiva d'un avantprojecte d'ODS. La proposta fou ben acollida i 59 col·legues decidiren participar-hi.

El procediment seguit, inspirat en el mètode Delphi[7], ha consistit a sol·licitar a cada participant una proposta d'objectius, sense cap limitació de nombre o extensió, informant-los que amb el conjunt de les propostes individuals es procedirà a confeccionar un llistat global d'objectius que serà reenviat perquè els valoren i, si s'escau, facen noves propostes i esmenes, a fi d'avançar, de forma iterativa, cap l'establiment d'uns objectius comuns que ens puguem orientar en la construcció d'un futur sostenible.

S'explicitava així el propòsit d'aquesta experiència: promoure una reflexió col·lectiva, al voltant dels ODS, que permeta anar més enllà dels plantejaments inicials de cadascú, afavorint la fecundació de les propostes. Una reflexió a la qual invitem ara als lectors i lectores d'aquest article, proposant que cadascú elabore la seua pròpia relació d'objectius i l'acaren amb el document de síntesi que presentem seguidament.

Objectius establerts per un grup ampli d'educadors i educadores seguint un procés iteratiu

NOTA: Entre claus s'indica la puntuació mitjana obtinguda per cada objectiu en la segona fase (en una escala 0-10)

0. Aconseguir la transició a la Sostenibilitat [9,3]

0.1. Posar les bases d'un futur sostenible i satisfactori per al conjunt dels éssers humans, que garantisca la universalització i respecte de les tres generacions de Drets Humans (Drets polítics, Drets econòmics i culturals, i Drets de solidaritat, a la pau, a un ambient saludable i al desenvolupament sostenible). [9,3]

0.2. Convertir en normes constitucionals d'obligat compliment la defensa i respecte de les tres generacions de Drets Humans, sense discriminacions de cap tipus, tot afavorint la seua universalització definitiva. [9,2]

Aquesta transició a la Sostenibilitat constitueix el propòsit global i comporta la satisfacció dels objectius següents, tots vinculats i igualment necessaris:

1. Potenciar la participació ciutadana en la presa de decisions per la Sostenibilitat [9,0]

1.1. Exigir als partits polítics que incloguen en els seus programes de govern mesures i accions concretes per a la transició a la Sostenibilitat (assessorades per la comunitat científica i els moviments ciutadans) i que hi siguin conseqüents. [8,2]

1.2. Garantir el dret de la ciutadania a la informació i al seguiment de l'acció dels poders públics (que han d'estar obligats a retre comptes), amb capacitat per a incidir en aquesta acció (proposant la revocació de càrrecs, etc.). [8,8]

1.3. Promoure els pressupostos participatius, donant prioritat als interessos col·lectius sobre els particulars a curt termini. [8,5]

1.4. Aprofundir en la democràcia participativa i en l'activisme social (inclòs el digital) mitjançant la protecció i promoció de les ONGs i d'altres organitzacions ciutadanes i xarxes socials, reforçant la interlocució amb les institucions, particularment, si s'escau, amb la comunitat científica. [8,5]

1.5. Establir un nou marc institucional per a la presa de decisions amb visió *glocal*, que harmonitze les competències de les instàncies polítiques locals, estatals i planetàries i que n'excloua les accions unilaterals. [8,4]

1.6. Impulsar l'enfortiment i democratització de Nacions Unides i de tots els seus organismes (suprimir el dret de veto en el Consell de Seguretat; regular les majories qualificades amb capacitat de decisió; garantir el respecte dels Drets Humans i dels acords internacionals...), així com d'altres institucions mundials, impulsant la cooperació internacional per a l'aconseguit dels ODS. [8,8]

1.7. L'objectiu essencial de la transformació de Nacions Unides seria l'elaboració d'una constitució, un parlament i un govern federal mundial que contribuís a gestionar els afers que afecten a tota la humanitat (en col·laboració amb els governs regionals i locals, i així evitar les decisions unilaterals) i a executar els acords adoptats. [7,3]

1.8. Enfortir els cascos verds, rojos i blaus de Nacions Unides (i els seus equivalents regionals i locals) per a les accions d'ajuda als pobles que pateixen catàstrofes, crisis de fam o agressions; reconvertir els pressupostos militars i els seus objectius. [7,8]

2. Potenciar la contribució de la tecnociència a la Sostenibilitat [8,9]

2.1. Donar prioritat als desenvolupaments tecnocientífics orientats a satisfer les necessitats bàsiques i que minimitzen el seu impacte ambiental, dedicant-hi recursos i programes específics. [8,9]

2.2. Promoure la Ciència de la Sostenibilitat, una ciència interdisciplinària (que integra les aportacions de diverses àrees científiques) i transdisciplinària (que incorpora els coneixements i activitat de persones que procedeixen d'àmbits extraacadèmics) per potenciar l'estudi i el tractament global del conjunt de problemes estretament vinculats que caracteritzen l'actual situació d'emergència planetària, fent possible la transició a la Sostenibilitat [9,1]

2.3. Impulsar la cooperació de comunitats científicotecnològiques, culturals i ciutadanes a nivell *glocal*, contribuint a superar la bretxa entre els països desenvolupats i els països en desenvolupament, reduint les dependències tecnològiques [8,8]

2.4. Exigir l'aplicació sistemàtica del Principi de Precaució, per evitar l'aplicació apresada d'una tecnologia quan encara no s'han investigat suficientment les possibles repercussions. Evitar els efectes perversos de tecnologies en principi positives (com l'encariment dels aliments causat per l'especulació amb la producció d'agrocombustibles). [9,0]

2.5. Garantir l'ús correcte d'eines com ara l'Avaluació d'Impacte Ambiental, Avaluació de Riscs, etc., per analitzar i prevenir les possibles seqüeles de les tecnologies, facilitar la presa de decisions en cada cas i vetllar pel compliment íntegre de les mesures correctores que calga aplicar-hi. [8,5]

2.6. Aconseguir la transició energètica, tot substituint els recursos fòssils i l'energia nuclear de fissió

per energia neta i renovable per a tothom (Primer Pilar de la 3a Revolució Industrial) alhora que hom impedeix el balafiament energètic en calefacció, refrigeració, etc. [9,0]

2.7. Augmentar l'eficiència d'aparells, sistemes i processos, reduint el consum de recursos bàsics (energètics, hídrics, sòl cultivable...) i donant suport a les realitzacions i propostes sostenibles de la química verda, ecologia industrial, enginyeria per al medi ambient, economia baixa en carboni, i, en definitiva, de la nova Ciència de la Sostenibilitat. [9,1]

2.8. Augmentar, en particular, l'eficiència dels edificis (que es poden convertir en generadors locals d'energia, Segon Pilar de la 3a Revolució Industrial), prioritzant el reciclatge, les rehabilitacions amb criteris bioclimàtics i el disseny urbà sostenible per a una eficiència energètica millor, reducció de la contaminació, etc., millorant la qualitat de vida. [8,9]

2.9. Desenvolupar formes d'emmagatzemar l'energia procedent de fonts renovables que faciliten la conversió dels subministraments intermitents d'aquestes fonts d'energia en recursos permanentment disponibles (hidrogen, piles de combustible...), la qual cosa constitueix el Tercer pilar de la 3a Revolució Industrial. [9,1]

2.10. Desenvolupar xarxes intel·ligents de distribució d'energia elèctrica (Quart Pilar de la 3a Revolució Industrial). [8,8]

2.11. Aprofundir en el disseny i l'ús de *softwares* i *hardwares* destinats a la recopilació i l'anàlisi de dades per a l'optimització de consums energètics a petita i gran escala. [8,1]

3. Reorientació del sistema productiu: Transició de l'economia marró a l'Economia Verda, Solidària i Sostenible [9,2]

3.1. Evitar el creixement econòmic indefinit (insostenible en un planeta finit), guiat per interessos particulars a curt termini, a expenses del capital natural i de la vulneració dels drets de les persones. Aprofitar la crisi actual com a oportunitat. [8,9]

3.2. Imposar en el comerç mundial el respecte de les normes de protecció del medi (internalitzant els costos ambientals reals "del bressol a la tomba") i dels drets de treballadors i treballadores i dels pobles en desenvolupament. [8,9]

3.3. Crear llocs de treball dignes, inclusivament i equitatius, vinculats a una producció sostenible. [8,8]

3.4. Combatre l'atur mitjançant la distribució del treball i la incorporació a processos formatius. [8,6]

3.5. Promoure la responsabilitat social dels estats i les empreses, i les pràctiques comercials responsables i justes, avaluant la petjada ecològica que puga ocasionar, així com les repercussions socials, i estudiant les mesures compensatòries i recuperadores. [8,7]

3.6. Afavorir modalitats sostenibles de consum. [8,7]

3.7. Regular i controlar els processos financers, eradicant els paradisos fiscals, introduint taxes amb caràcter finalista de tipus social i ambiental, per combatre les transaccions especulatives, els deutes usuraris, etc. [9,0]

3.8. Regular els mercats, evitant que usurpen les decisions que corresponen als governants i als pobles. [8,8]

3.9. Garantir el predomini de la banca pública i l'anomenada banca ètica sobre la banca privada. [8,2]

3.10. Substituir la competitivitat (en la qual l'èxit d'uns comporta el fracàs d'altres) per una cooperació i solidaritat en benefici de tothom i també de les generacions futures. [8,3]

3.11. Substituir l'actual PIB per indicadors universals de desenvolupament i de progrés que incloguen també les dimensions social i ambiental, com ara el FIB (Felicitat Interior Bruta) o l'Índex de Desenvolupament Humà. [8,8]

3.12. Elaborar i difondre un registre internacional d'accions eficients per a la transició a la Sostenibilitat. [8,2]

3.13. Establir mesures econòmiques globals i locals que sancionen el malbaratament de recursos bàsics i estimulen l'estalvi. [8,6]

3.14. Promoure i valorar una economia d'escala local, evitant la centralització de matèries primeres i sistemes de producció, així com l'excés d'agents intermediaris. [8,4]

4. Desenvolupar polítiques de protecció del medi des del nivell local al planetari [9,0]

4.1. Organitzar la governació internacional del medi ambient creant una Organització Mundial del Medi Ambient dependent de Nacions Unides (ampliant el rang i les competències del PNUMA) amb capacitat de promoure i garantir l'aplicació efectiva dels convenis i protocols adoptats en matèria de protecció mediambiental. [8,6]

4.2. Prendre en consideració els "límits biofísics del planeta" evitant sobrepassar-los. [8,5]

4.3. Limitar les taxes d'extracció de recursos a les de la seua regeneració (o, en el cas de recursos no renovables, a la de creació de substituïts renovables). Evitar, en particular, l'explotació depredadora i

insostenible dels recursos naturals de països pobres per part d'empreses, privades o públiques, en convivència amb governs corruptes o ineptes. [9,3]

4.4. Limitar en particular l'extracció d'aigua a la capacitat de renovació dels sistemes hídrics i desenvolupar tecnologies sostenibles de dessalinització, respectuoses amb els ecosistemes marítims. [9,2]

4.5. Evitar i combatre totes les formes de contaminació, impedit l'ús de productes tòxics i perillosos, i limitant les taxes d'emissió de residus a les capacitats d'assimilació dels ecosistemes. Reduir dràsticament, per exemple, l'ús d'envasos derivats d'hidrocarburs i programar la reutilització dels envasos i dels residus, en particular els tecnològics i els orgànics, tractant biològicament la matèria orgànica. [9,2]

4.6. Establir compromisos vinculants per a frenar, mitigar i contribuir a l'adaptació al canvi climàtic ja en marxa. [9,1]

4.7. Adoptar mesures de prevenció de catàstrofes, de fenòmens extrems i els seus impactes i per a la reducció de riscos. [8,7]

4.8. Dissenyar polítiques de protecció global dels ecosistemes (inclosos els urbans i els marítims), dels paisatges i, en particular, dels espais protegits. [8,7]

4.9. Defensa de la biodiversitat (inclosa la diversitat genètica de les espècies utilitzades pels humans). [8,9]

4.10. Evitar una apropiació excessiva, per part dels humans, de la producció fotosintètica primària neta de la Terra, deixant així espai i aliment suficient per a mantenir la biodiversitat, imprescindible per a la nostra supervivència. [8,5]

4.11. Convertir en *santuaris* els ecosistemes d'alta biodiversitat, on sols es permeta l'accés a gent encarregada d'estudi o vigilància, per garantir un respecte absolut de l'ecosistema. [7,7]

4.12. Promoure un turisme sostenible, respectuós amb la diversitat biològica i cultural. [8,0]

4.13. Impulsar formes de transport i mobilitat sostenibles [9,1]

4.14. Eliminar els subsidis perjudicials per al medi ambient (com ara, els concedits als combustibles fòssils), oferint alternatives de treball digne, i fomentar els treballs associats a pràctiques productives sostenibles: desenvolupament de les energies renovables, agricultura ecològica, edificació sostenible, etc. [8,7]

4.15. Minimitzar la vulnerabilitat humana, analitzant factors de risc com els associats a la dinàmica terrestre, afavorint l'adquisició de resiliència per a la recuperació després de situacions catastròfiques, i evitant que ritmes de canvi massa ràpids deixen les poblacions sense el temps necessari per a prendre decisions racionals. [8,0]

4.16. Impulsar l'enfocament sistèmic de les polítiques públiques, que articule la dimensió ambiental amb l'econòmica, i ambdues amb l'ètica, la social, etc. Establiment de models integrats de desenvolupament que prenguen en consideració el patrimoni mediambiental en els seus balanços. [8,7]

5. Estabilitzar la població mundial per sota de la capacitat de càrrega del planeta [9,0]

5.1. Conscienciar els governs i la ciutadania de la relació existent entre l'actual creixement demogràfic i altres problemes com la degradació ambiental, la pobresa, la desigualtat de gènere, etc. [9,0]

5.2. Garantir el dret a la planificació familiar i al lliure gaudi de la sexualitat (deslligada de la procreació), sempre que no conculque la llibertat d'altres persones. [8,5]

5.3. Suprimir tota legislació que vulnere el dret a una maternitat i paternitat responsables, i eliminar les barreres religioses i culturals que condemnen milions de dones a la submissió. [9,0]

5.4. Incorporar l'educació sexual i la planificació familiar en el currículum de formació ciutadana [8,8]

5.5. Acabar amb els embarassos no desitjats (més de 80 milions a l'any) facilitant l'accés als mètodes anticonceptius [8,9]

5.6. Posar fi als matrimonis forçats de xiquetes (més de 60 milions a l'any en tot el món). [9,2]

6. Promoure el benestar social reduint les desigualtats [9,3]

6.1. Combatre les desigualtats socials i eradicar la pobresa extrema i les seues seqüeles de desnutrició, barraquisme, treball infantil, pandèmies... combatent ensems els excessos del consum i la realització d'accions que contribuïsquen a la degradació ambiental i social. Garantir la producció i distribució equitativa de béns essencials. [9,4]

6.2. Atendre particularment els sectors socials més desfavorits: persones amb discapacitats i necessitats especial, nens i nenes, joves, dones, treballadors agrícoles i de petites empreses, pescadors artesanals, minories socials... [9,1]

6.3. Dotar de serveis al món rural, sistemàticament discriminat. [8,7]

6.4. Millorar el benestar dels pobles indígenes i llurs comunitats i el de totes les minories discriminades. [8,6]

6.5. Establir sistemes fiscals justos, amb impostos progressius, tant sobre salaris com sobre beneficis empresarials no reinvertits, per garantir els béns i serveis públics (sanitat, educació, cultura, medi ambient

saludable...), combatent decididament el frau fiscal i la corrupció pública i privada [9,2]

6.6. Establir límits salarials vinculats a un salari mínim digne. [8,9]

6.7. Combatre tot tipus de discriminacions (ètniques, de gènere, etc.) i garantir la igualtat de drets. [9,3]

6.8. Posar fi a la discriminació i la violència contra les dones, afavorint el seu accés a llocs de treball dignes en tots els sectors i molt particularment en l'agrícola, on les discriminacions són majors, potenciant que puguin assumir el rol d'agents fonamentals per a la millora del desenvolupament agrícola i rural, la seguretat alimentària i una nutrició adient. [9,0]

6.9. Promoure una cultura de pau per acabar amb els conflictes armats, les migracions forçades, i tot tipus de violència, sovint fruit d'interessos particulars il·legítims (màfies que trafeguen amb drogues, dones, xuquets i xiquetes... empreses transnacionals especuladores, enfrontaments ètnics...). [9,1]

6.10. Reduir els pressupostos militars i abolir la producció dels instruments de guerra, no sols la pròpia guerra, alliberant així recursos i forces productives que poden ser destinades a la millora de la vida de milions de persones. [9,5]

6.11. Legalitzar controladament les drogues, per acabar amb el narcotràfic i llurs seqüeles de corrupció i violència [7,0]

6.12. Crear una fiscalitat mundial que garantisca les ajudes als països amb recursos econòmics insuficients per atendre a les necessitats socials i ambientals. [7,9]

6.13. Establir compromisos vinculants per a l'ajuda internacional a pobles en dificultats (catàstrofes, fam...). [8,8]

7. Accés universal als recursos i serveis bàsics [9,5]

7.1. Accés universal a l'aigua, per a beure, cuinar i usos sanitaris. [9,6]

7.2. Accés universal a recursos energètics nets i renovables per al bon funcionament de societats sostenibles. [9,0]

7.3. Accés universal a aliments suficients per a eradicar la fam i nodrir-se adientment (garantint el que anomenem Seguretat Alimentària o Sobirania Alimentària). [9,6]

7.4. Accés universal a un habitatge adient en un entorn saludable. [9,0]

7.5. Accés universal a la sanitat, amb una atenció especial a les pandèmies (paludisme, dengue, tuberculosi...) que afecten particularment el Tercer Món i la salut materna i infantil. [9,5]

7.6. Impulsar la propietat cooperativa. [7,3]

7.7. Ampliar progressivament els Béns Públics Globals i la legislació per a protegir-los. [8,0]

8. Accés universal, molt particularment, a l'educació i la cultura [9,4]

8.1. Promoure la cooperació internacional per a la urgent eradicació de l'analfabetisme (enriquant el concepte d'alfabetització més enllà de llegir i escriure). [9,5]

8.2. Dret universal a una educació pública de qualitat, espaiada al llarg de tota la vida, sense limitacions d'origen ètnic, de gènere, etc., que faci possible el desenvolupament personal i que generi actituds crítiques i responsables, compromeses amb el present i el futur. Una educació que afavorisca el gaudi de la cultura i la participació en la presa fonamentada de decisions. [9,5]

8.3. Potenciar l'oferta cultural, en el seu sentit més ample -des de les biblioteques a les sales de teatre, cinema, música, passant pels tallers d'activitats artístiques i els poliesportius-, com alternativa a l'hiperconsum de béns materials, promogut per una publicitat enganyosa, que genera addicció, però resulta essencialment insatisfactori. Es tracta de reconèixer així la cultura com a pilar del desenvolupament sostenible. [8,5]

8.4. Potenciar els mitjans de comunicació realment públics (no governamentals) i promoure la seua acció educativa i cultural. [8,7]

8.5. Protegir la diversitat cultural com patrimoni de la humanitat. [9,3]

9. Promoure pautes de comportament solidari i sostenible [9,1]

9.1. Incorporar l'educació socioambiental per la Sostenibilitat en el currículum de tots els nivells educatius, així com en l'educació no reglada (museus, mitjans de comunicació...) i en la gestió dels centres, atenent la formació dels educadors i educadores de totes les àrees i nivells (promovent l'Agenda 21 escolar i universitària i altres programes internacionals). [9,3]

9.2. Construir un sistema d'indicadors d'avaluació de competències en Sostenibilitat (incloent-hi la comprensió científica dels problemes i del seu tractament) per cadascun dels nivells i etapes del sistema educatiu. [8,4]

9.3. Impulsar campanyes massives per mostrar allò que cada persona pot fer tota sola o amb altres per afavorir la Sostenibilitat: el consum responsable, el comerç just, l'aplicació de "les 3 R" (Reduir, Reutilitzar, Reciclar), etc., amb legislació adient per substituir la cultura prevalent del consumisme per la de la Sostenibilitat. [8,7]

9.4. Conscienciar a la ciutadania de les repercussions de les seues accions (individuals i col·lectives) i

impulsar l'avaluació sistemàtica de la petjada ecològica personal i comunitària, aplicant-hi, si s'escau, mesures compensatòries. [8,6]

9.5. Afavorir la durabilitat contra l'obsolescència programada, la dictadura de les modes i la publicitat consumista. [8,6]

9.6. Prohibir en els mitjans de comunicació la publicitat consumista enganyosa i estimular la informació que afavorisca actituds i comportaments sostenibles. [8,4]

9.7. Promoure polítiques alimentàries que contemplen tota la cadena, des de la producció fins el consum, evitant la degradació ambiental i garantint el benestar camperol. [8,9]

9.8. Reduir la ingesta de carn (atés que la seua producció exigeix consums insostenibles d'aigua, sòl conreable, recursos energètics...), així com de productes exòtics que precisen transports costosos; afavorir el consum de productes de temporada i d'agricultura ecològica. [8,0]

9.9. Fer comprendre la complexitat dels sistemes socioambientals -on els problemes es potencien mútuament-, analitzant els factors de risc, enfortint la consciència pública sobre els impactes negatius que tenen els patrons de consum insostenible i donar a conèixer l'existència d'alternatives sostenibles fonamentades. [8,6]

9.10. Desenvolupar la recerca al voltant de l'educació per a la Sostenibilitat. Estudiar com mantenir de manera permanent les accions positives necessàries, trencant amb la tendència de persones, mitjans de comunicació, responsables polítics, etc., a centrar l'atenció en el més immediat. [9,0]

9.11. Promoure els valors d'igualtat, respecte i solidaritat, substituint la competitivitat dels uns contra els altres, per la cooperació per a la Sostenibilitat que cerque el benefici mutu del conjunt de la ciutadania (present i futura). [9,0]

9.12. Incorporar el voluntariat socioambiental com a eina per a la formació en els valors i principis de la Sostenibilitat. [8,0]

“
Els avanços
aconseguits
mostren l'efectivitat
d'establir uns
objectius planetaris
sotmesos a
avaluacions
periòdiques.

“
The post-2015
development
agenda
is the most
important task
facing the UN
today.
Navi Pillay,
Alta Comissària de
Nacions Unides pels
Drets Humans

La lectura d'aquests objectius permet constatar que el treball realitzat ha aconseguit evitar el reduccionisme que afecta fins i tot propostes com la del Grup d'Alt Nivell creat per Nacions Unides: tots els grans problemes que caracteritzen la situació d'emergència planetària han estat ara contemplats. Es mostra així la validesa del procés iteratiu utilitzat, adreçat a construir una visió integrada que no oblide cap problema rellevant, en lloc de seleccionar i prioritzar els objectius “més populars”. Mostrarem ací, a tall d'exemple, l'anàlisi d'un dels problemes no contemplats en la proposta del Panell d'Alt Nivell de Nacions Unides, l'explosió demogràfica:

Catorze participants (un 24%) inclogueren inicialment alguna proposta per abordar aquesta problemàtica, però els set ítems del document de síntesi que s'hi refereixen, explícitament o implícita (vegeu l'apartat 5), reben tots una valoració alta (entre 8,5 i 9,2).

Anàlisis semblants permeten constatar que tots els problemes rellevants assenyalats per una abundant bibliografia i la mateixa Resolució 66/288 de l'Assemblea General de Nacions Unides, han estat contemplats inicialment per percentatges significatius de participants, però mai no per la totalitat: des d'un 15% per als problemes menys esmentats (pèrdua de diversitat cultural i urbanització desordenada) a un 75% (pobresa i desigualtats). Les altes valoracions, en la segona fase, dels objectius proposats, palesen que els participants comprenen la importància de donar solució al conjunt dels problemes, malgrat que inicialment no els tingueren tots presents. Sobre això, volem precisar que les altes valoracions donades no són el fruit superficial d'un “tot s'hi val”, sinó que han estat donades reflexivament, amb diferències significatives en el cas de les propostes més discutibles. Això ocorre, per exemple, amb la qualificació de l'ítem 6.11 (legalització de les drogues per acabar amb el narcotràfic i les seues conseqüències de corrupció i violència) que obté una puntuació mitjana de sols 7,0, amb una desviació estàndard (2,7), que evidencia fortes discrepàncies en la valoració.

Conclourem assenyalant que aquests resultats confirmen la possibilitat, a més de la necessitat, d'establir un conjunt integrat d'Objectius de Desenvolupament Sostenible que no incórrega en els habituals reduccionismes bloquejadors, assolisca un ampli consens i pugua orientar escaientment l'Agenda de Desenvolupament Post-2015 per a la Transició a la Sostenibilitat. Un projecte que exigeix la participació decidida de la ciutadania de la mà de la comunitat científica.

[1] Vilches, A. i Gil Pérez, D. (2013). De Ciència per a la Sostenibilitat a la Ciència de la Sostenibilitat: una revolució en marxa, *Dau al deu*, 4, pp. 4-5. [Accessible en <http://meridia-zero.jimdo.com/revistes-dau-al-deu/>]

[2] Veure en http://www.un.org/es/sg/pdf/hlp_report_post2015_sg.pdf la proposta d'objectius del Grup d'Alt Nivell.

[3] Vilches, A., Gil Pérez, D., Toscano, J.C. i Macías, O. (2013). Crecimiento demográfico y Sostenibilidad [article en línia accessible en <http://www.oei.es/decada/accion.php?accion=4>]

[4] Vilches, A., Gil Pérez, D., Toscano, J.C. i Macías, O. (2013). Urbanización y Sostenibilidad [article en línia accessible en http://www.oei.es/decada/accion.php?accion=15*]

[5] Ver en <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf> la Declaració Universal d'UNESCO sobre la Diversitat Cultural.

[6] Maaluf, A. (2009). *El desajuste del mundo. Cuando nuestras civilizaciones se agotan*. Madrid: Alianza Editorial. (página 205).

[7] Butts, D., Capie, W., Fuller, E., May, D., Okey, J. i Yeany, R. (1978). Priorities for Research in Science Education: a Delphi Study, *Journal of Research in Science Teaching*, 15(2), 109-114.

